

Agencija nadležna za mjerenje kvalitete zraka (Agencija za zaštitu životne sredine) upozorava da je situacija ovih dana ponovno jako loša u brojnim srpskim gradovima. Beograd se ponovo našao među 15 najzagađenijih gradova svijeta, a visok nivo zagađenja zabilježen je i u Prištini, Nišu, Kosjeriću, Valjevu, Smederevu i Pančevu, ali i u Boru i Zaječaru. Podaci Agencije bilježe rekordnu prisutnost od 555 mikrograma u Kosjeriću. No, situacija je najgora u Nišu, Boru i Smederevu gdje je na snazi peti, najveći stupanj zagađenja. Nešto bolje, četvrti stupanj na snazi je u Pančevu, Obrenovcu, Novom Sadu i Subotici.

Najveći problem su tzv. lebdeće čestice poznate kao PM10 i PM 25 težine do 215 mikrograma po kubnom metru. One ulaze u pluća gdje uzrokuju probleme u dišnom sustavu, ali i druge zdravstvene probleme. Kao rješenje, građanima se nudi da zatvore prozore i ne izlaze iz stanova.

Mediji, čiji novinari u prosjeku još uvijek nisu dovoljno obrazovani u pitanjima klimatskih promjena, ne znaju što očitavani podaci znače, stoga prenose samo činjenice, bez konteksta, ali uz poneko upozorenje koje garantira nove klikove: “ne izlazite napolje!”. Novinski sugovornici uglavnom objašnjavaju zašto bi građani trebali ostati u kući, a javnu raspravu o uzrocima, ima tek poneki medij. RTS i Insajder prenoseći izjave iz Agencije za zaštitu životne sredine ističu prebacivanje odgovornosti s jedne institucije na drugu, pri čemu se uglavnom govori o odgovornosti lokalnih samouprava prema resornom ministarstvu. Politika s druge strane, ulazi dublje u problem te navodi kako dio zainteresirane javnosti loše stanje pripisuje faktorima poput geografske pozicije i niskim temperaturama, dio dakako krivi nezaobilaznu stranu javnost te tvrde da je situacija puno bolja nego što nam se prikazuje. Logika je to valjda “ne vjerujem u ono što golim okom ne vidim”. A ako nešto ne vidim, onda su loše srpske statistike na stranim sajtovima sigurno rezultat zloćudnih namjera vanjskih neprijatelja.

Neispričana ekonomska priča

Ipak, novinarka Višnja Arandelović ističe kako priča o “kvalitetu vazduha u našoj zemlji ne može da se ispriča bez priče o našoj ekonomiji.” Ona lošu kvalitetu zraka dovodi u vezu s produženom ekonomskom tranzicijom, lošim poslovanjem državnih firmi i niskom razinom ekološke svijesti. Uzroke zagađenja stoga vidi u sektoru energetike, industriji općenito i prometu. “Problem su firme poput Elektroprivrede Srbije, RTB Bor, Azotara, Petrohemije, gradske toplane” i sl. koje nisu poduzele nužne mjere da smanje svoj doprinos zagađenju. Na primjer, kako piše Danas zrak u Boru ovih je dana posebno zagađen jer je smanjena

proizvodnja u tvornici sumporne kiseline, zbog čega dolazi do povećanog izbacivanja plinova kroz dimnjak tvornice. Arandelović u Politici ističe da je u Boru problem i nova topionica Bakra, no ne ulazi dublje u detalje. Ipak ističe kako država čini se ne vidi problem u postojećem stanju jer još nije usvojila strategiju o zaštiti zraka.

Neka rješenja za ovaj nimalo jedinstven problem postoje. Kao i obično, što dulje ignoriranje problema, to su skuplja i rješenja. Tako proračun Fiskalnog saveta predviđa da će Srbiju rješenje koštati 2.4 milijarde eura. Najviši račun platit će Elektroprivreda Srbije koja će morati iskesati 650 milijuna eura, i to nakon što je u sanaciju zagađenja ova firma u periodu od 2003. do 2016. već uložila 322 milijuna eura. Problemom su se pokazala rješenja koja to ipak nisu bila. Na primjer "elektro-filteri za otprašivanje dimnih gasova" koji su funkcionirali nekoliko mjeseci da bi se potom ponovno počele pojavljivati slobodnolebdeće čestice. Na tom se primjeru vidi da prilikom implementacije novih rješenja treba više računa voditi o tome da li ugrađena oprema zadovoljava propisane standarde. Idući problem su gradske toplane koje još uvijek koriste mazut i ugljen. One će morati prijeći na biomasu ili za početak, prirodni plin, ali i proširiti svoje toplovodne mreže, pa promet koji je također dotrajao također treba uvesti suvremene standarde. Tu bi svakako pomogla zamjena npr. starih autobusa novima, ekološki povoljnijima. Trebalo bi zabraniti i tipove dizel goriva i slično...

Budući da se rasprava u kontekstu ovih kompanija i dalje primarno vodi u kontekstu privatizacije i stranih investicija, ekološki diskurs neće biti lako nametnuti. Pritom država do sada ne pokazuje nikakve namjere da krene sa sanacijom. Premali broj ekoloških inspektora, koji srećom barem postoje, nikakve strategije, nikakva politička volja čini se, još uvijek ne postoji. Vlast koja ignorira javnost, što smo imali prilike vidjeti u gotovo svim protestima u Srbiji proteklih godina, sigurno neće ignorirati na ovaj problem. Za natjerati predsjednika Aleksandra Vučića da se pozabavi ekologijom bit će potreban snažan konsenzus ostatka države da daljnju neakciju prikaže kao primarno ekonomsko pitanje, a tek onda civilizacijsku vrednotu. Jer Vučića, pokazuje nam to dosljedno, više zanimaju neke vrednote iz minulih stoljeća i stare blokovske podjele, nego akutni sistemski srpski problemi.

Izvor: bilten.org